

Minerali iz kamnoloma Stranice pri Slovenskih Konjicah

Franc Pajtler, Miha Jeršek

Vas Stranice z dolinsko in deloma hribovito lego leži severno od Konjiške gore (Stolpnik 1.012 m) ter med Stenico (1.091 m) na zahodu in Pohorjem na severu. Vas je v skrajnem delu Vitanjskega podolja omejena z dolino Tesnice med Straniškimi brdi (737 m) na severu in Mučarjevim vrhom (573 m) na jugu. Okoliški zaselki so Lipa, Poljana, Zabruk, Gornja Vas, Tesnič, Mala Gora in Smole. Kamnolomu Stranice pravijo nekateri tudi kamnolom Pri Lipi. Leži okoli 1 km od regionalne ceste Slovenske Konjice – Celje, ob cesti, ki pelje v Vitanje. Kamnolom je odprt na relativno strmem, z mešanim gozdom poraščenem pobočju. Najnižji del je pri poslovni stavbi na nadmorski višini 466 m, osnovna dovozna etaža je na koti 480 m, najvišja etaža pa je na višini 605 m.

Neposredno na anizijskem dolomitu ležijo na območju Straniških Brd plasti kredne starosti s prevladujočim apnencem, ki navzdol prehaja preko laporastega apnenca in laporovca v gline z vložki črnega premoga.

Večji del kamnoloma je v anizijskem dolomitu, ki je ob številnih razpokah in prelomih zelo zdrobljen. V višjih delih

*Pogled na kamnolom Stranice in dolino v ozadju leta 2003.
Foto: Miha Jeršek*

*Gomoljast skupek kalcita; premer 13 cm. Najdba Franca Pajtlerja, zbirka
Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Ciril Mlinar*

*Strmoromboedrski kristali kalcita iz kamnoloma Stranice; 30 x 20 mm.
Najdba Franca Pajtlerja, zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije.
Foto: Ciril Mlinar*

kamnoloma lahko v precej zaglinjenih prelomnih conah z močno zdobljenim dolomitom najdemo **kalcitne gomolje**. So nenavadnih oblik in veliki od 5 do 150 mm. Podobni so rahlo zapečenemu testu z mnogimi manjšimi izrastki. V jedrih skupkov so lahko posamezni odlomki sprjetega dolomitnega drobirja ali pa so preprosto brez jedra. Če tak gomolj prežagamo, vidimo v notranjosti žarkasto zgradbo in razpoke, ki se širijo iz jedra proti obodu in po tem spominjajo na septarije.

V delih, kjer je anizijski dolomit dovolj enovit, lahko najdemo drobne geode s kristali **dolomita**. So brezbarvni do beli, prosojni do prozorni in veliki do 3 mm.

Zgornjekredni apnenci, ki so narinjeni na anizijske dolomite, so za iskanje mineralov primernejši. Najbolj pogosti so kristali **kalcita**, ki jih najdemo v žilah in razpokah omenjenega apnenca. Do sedaj smo našli tri tipe kristalov kalcita. Prvi je skalenoedrski in so v tem kamnolomu zelo redko ohranjeni. So beli, prosojni in veliki do 1 cm. Drugi je *libojski tip* kristalov z razvitimi položnimi romboedri. Drobni kristali z razvitimi položnimi romboedri so tudi v krednih fosilih, predvsem v hipuritih in radiolitih. Kristali so brezbarvni in veliki do 0,5 cm. Tretji tip kristalov kalcita iz Stranic je strmoromboedrski. So pogostejši in merijo do 12 mm v višino.

Vrhnji del apnencev v kamnolomu je zakrasel. Na teh mestih najdemo kalcit v obliki sige in pa v zelo drobnih, skoraj igličastih kristalih.

Poleg kalcita lahko na področju zgornjekrednih plasti najdemo še druge minerale. Vsakega obiskovalca najprej pritegnejo vložki črnega premoga, ki so v izrazitem kontrastu z okolno kamnino. Kmalu lahko ugotovimo, da je celotno ozemlje obogateno z

*Korodiran kristal sadre;
60 x 26 mm. Najdba in zbirka
Franca Goloba. Foto: Miha Jeršek*

Sadro najdemo v kamnolomu Stranice v bližini premogovih plasti; 45 x 60 cm. Najdba in zbirka Vilija Podgorška. Foto: Ciril Mlinar

železovimi minerali, saj so tako na apnencu kot na premogu številne **limonitne prevleke**. Glavni razlog za nastanek limonita so drobni kristali **pirita**, ki ga najdemo običajno kot oprh na premogu ali pa, zelo redko, kot piritne skupke.

V bližini vložkov premoga smo našli tudi kristale **sadre**. Izvor žvepla, ki je potreben za nastanek tega minerala, so kristali pirita in pa verjetno tudi sam premog. Pronicujoče vode se na poti obogatijo s potrebnimi ioni. Ko takšna raztopina naleti na nepropustno oviro, v našem primeru laporovec, se izloči sadra. Sadro torej lahko najdemo v zaglinjeni coni med laporjem in premogom. Kristali sadre iz Stranic nimajo kristalov z razvitimi kristalnimi ploskvami, večinoma so le ploščati skupki oziroma drobne plasti, debele do 12 mm. Največji do sedaj najdeni primerek sadre meri 60 x 80 mm.

Kamnolom Stranice je izjemen predvsem zaradi paleontološke dediščine, saj je bilo do sedaj najdenih v njem veliko vrst fosilov – tudi takšnih, ki so bili tu prvič najdeni in opisani. Minerali pa dopolnjujejo njegovo bogato geološko dediščino.

Literaturni vir:

JERŠE, Z., 1994: *Elaborat o kategorizaciji, klasifikaciji in izračunu zaloga tehničnega gradbenega kamna – dolomita v kamnolomu Stranice s stanjem 31.12.1994* (geologija, str. 2-5). Inštitut za geologijo, geotehniko in geofiziko Ljubljana, Ljubljana.